

Celške NOVINE.

Vrednik: Profesor Valentin Koušek. —

Te novine pridejo vsako sredo na svetlo: cena za četertinsko leta 40 kr. po pošti 50 kr. sr.

Nro. 16.

11. Vinotoka 1848.

Št. 3823 - 2518.

U z p i s

c. k. štajerskiga deželjskiga predsedstva.

Zastran začasniga [provizorniga] oskerbljenja sodništva in politiške vladbe skoz do-
zdajšne necesarske [patrimonjalske] gosposke na derjavne stroške.

Po razodenju gospoda ministra znotrajnih oprav od 17. Kimovca t. l. števílo 3869, so ministri znotrajnih oprav, pravice in denarstva, kterim so Njih Veličaustvo izpolnenje postave od 7. Kimovca t. l. naložili, za potrebno spoznali, h upeljanja v 9m §. imenuvane postave ukazaniga začasniga oskerbljenja sodništva in politiške vladbe skoz dozdajšne necesarske gosposke na derjavne stroške perločena dva oznanila dati; v kterih prvimsu bodo dečelani čres bitje te začasnosti [provizorstva] podečeni, k neustavljajoci pokorsini do uravnanje in raxsodenje necesarskih gosposk opominjani ino jim dolžnost naložena, še za zdaj dozdzajšne sodniške ino gosposke [od gruntnih bukev] davke, razcu preklicanih davkov per spremenitbi posestva med živim ino po mertvih, imenovanim necesarskim gosposkam odrajtovati; — v drugimsu pa bodo necesarskim gosposkam ino njih uradnikam začasno zvesto oskerbljenje svojih dozdzajšnih opravil s porokoj sodniških gosposkov za sodništvo in politiško vladbo ukazano ino bodo postave oznanjene, po kterih bodo stroški, ki jih ima derjava povernit, xrajtani ino hprejemi ukazani.

Posebne postave zastran sadnič rečeniga bodo malo poznej še oznanjene.
V Gradcu 19. Kimovca 1848.

Matija Konšt. grof Wikenburg,
vindar.

Oznanilo

na necesarske (patrimonjalske) gosposke in uradnike.

V postavi od 7. Kimovca 1848 zastran nehanja zaveze podložitva je v 9. §. ukazano: Necesarske [patrimonjalske] gosposke naj sodništvo in politiško vladbo začasno [provizorno] do vpeljanja cesarskih gosposk na derjavne stroške oskerbijo.
Ministri znotrajnih oprav, pravice in denarstva, kirim je izpolnenje postave naloženo, ino ki se z temu vpeljanju prav gorko pečajo, do tedaj vsim magistratam ino go-

gospokam, kakor tudi njenim uradnicam z obzirami na današnje občno oznanilo sledeče h dopolnjenju zapovejo:

1. Vse necesarske gosposke naj sodništvo in politiško vlado po obstajočih postavah z večjo zvestoto, katere zdaj okolšine časa tirjajo, oskerbijo;
2. H značilni odškodovanja stroškov, ki jim za oskerbljenje opravil gre, bodo per vsaki četelni vladiji mečani odbori [komisijoni] postavljeni. Tem odborom naj vsaki magistrat in vsaka gosposka pravično od uradnikov in magistratnega predstana ali od grajskega podobne izpiske dohodkov in odhodkov pošlejo, v katerih so posebej zapisani vsi letni odhodki za oskerbljenje sodništva in politiške vladbe. To zsem naj postavijo durno plačilo uradnikov in služalnikov ino njih naturališke prejemke z prstavoji njih vrednosti, ino naj pravično odločijo odhodke, ki so do zdaj prišli iz uravnanja in iz nehajočiga zarajanja iz preklicanih davkov podložitva.
3. Stroški, katire bo odbor iz teh izpisikov odločil, naj se z pogledam na sodniške in gosposke [od gruntnih bukev] davke, ki se še naprej imajo plačovati in pravično v rajtengo spraviti, vsake kvatre zarajajo ino ostaja, ako je, h odrajtovanju ukaze.
4. Tiste gosposke, katire spričati zamorejo, de zavolj v postavi od 7. Kimovca 1848 izgovorjeniga nelanja dohodkov, ki so jim iz zavze podložitva tekle, nemorejo potroške sodništva in politiške vladbe plačovati, naj se per gori v 2) imenvanih odborah za predplačilo oglasijo, katiro se jim zna po tenki presodbi razmir odločiti, tako de se bodo v prihodno vsake kvatre zarajtali.
5. Zaupamo, de bodo dozdajni necesarski sodniški gospodi in njih uradniki v tej reči prav pošteno ravnali.
6. Derjavna denarnica ne prevzeme pri ti načasni vladbi z stroškami, ki so se nji po postavi od 7. Kimovca 1848 naložili, tud poroko in odgovor za uradne opravila necesarskih uradnikov; ta poroka bo šelej tedaj derjavo zadela, kader se bo po presodbi in likvidirangi uravnanja skoz cesarske komisare v posebno oznanjenih ducvah urada z cesarskim gospokam začela. Do tedaj bo dozdajniim sodniškim gospodam le odškodovanje dano za urado, ki se na derjavne stroške opravlja, brez de bi od poroke za svoje uradnike, kolikor te same po postavi poroka ne zadene, odvzani bili, ino brez de bi gosposke od oskerbljenja sirotiških ino zastavnih dnarjev tam, kir je oktava, pred vpeljanjam cesarskih gospok rešici bili.
7. Ravno iz tega pride, de do tedaj dozdajne službene razmere med necesarskimi uradnicami in necesarskimi gospodami niso razvezane, in ministerstvo le zamore zagotoviti, de se bude per postavljenju novih cesarskih gospok na nar boljše necesarske uradnike, ki bodo postavne lastnost za cesarske službe in lepo so pridno opravljanje svoje službe spričali, spodobno spomnilo.

V Dunaju 23. Kilmovca 1848.

Minister znotrajnih oprav:

Doobhoff str.

Minister pravice:

Edels str.

Minister denarstva:

Kaplan str.

Edor sednjne čnsopise bere, naj prav prevdarj, ali je vse prav ali ne, kar bere.

Sutor ne ultra crepidam
Čevlar se tež kopit!

Qui bene distinguit,
bene docet.
Ki dobro razloči,
dobro učj

Neki gospod Škrebe so v celjskih slovenskih novinah iz neko lepo reč kmetam prav razumljivo oznanili: v 13. lista imenvanih novih so ta zgoraj imenovani gospod se v eno silno veliko nerazumljivost zabred-

li; ker lé tej v dan od neke prošne, ki se je v nekterih sosedah za podpis poudmila, prav za prav pohujljivo perpovedujejo: namreč de ta prošna tri reči zapopade:

- „1. da bi se ne odvezla duhovnim oskerb črez sole;
- „2 da bi se samoteti (kloštri) ne razpuštili;
- „3 da bi se ne vsvojila derjava duhovsko [cerkveno] premoženje.“

Ta gospod pravjo, de ne vedo, „od kogaga ta prošna izvira, kar jim nihčér včrjeti ne more; zakaj to je bilo pri nekteri fari

v Lavantinski škofiji oznanjeno: „kér je to od škofije prišlo.“ Jaz nisem to reč, kér ne sliši v cerkvo oznanjal, ampak sim se pred farožam iz svojni dragimi farmanami čez to lepo pogovarjal, ino zvedel:

I. de da menibe nič ne marajo. Velike jih je reklo: Proč iz menihami! meniško premoženje se naj za druge mašnike obrne, ki so nam edino potrebni ino dragi; — menihov nič ne potrebujemo.“ II. so rekli: Meniško ino drugo dohovsko premoženje iz odkupljenja desetina i. t. d. — mora v vérne kase pasti, iz katere se mašniki ino tudi učitelji v katoliških šolah [postarim fajmoštri po 600 fl. — 500 fl. in kaplani ino učitelji po 300 fl. — 400 fl.] plačovati imajo. Grunti, ki so zdaj pri farožah ino šolah na deželi se ne smejo prodati, ampak se morajo še lé, kjer jih ni, kupiti ino zasesti v letno plačilo vrajati. Na deželi, — posebno v goratih in samotnih krajeh je nekaj grunta pri farožah in šolah tako potrebno, kakor dveh očes v glavi.“ — Ko bi v vérni kasi zadositi ne bilo, le ta čas se mora iz cesarske alj deželске kase toliko perložiti, de bo mašniki ino učitelji dobro plačani: lé ta čas je vsakteri katoliški deravijan dolžn v ta namem v cesarsko kaso dajati, nako pa ne.“ Ta se g. Skrebe zlo motijo ino tudi pripriste kmete v veliko zмото spraviti zamorejo: ker nič ne razločijo cesarske — od vérne kase; tudi ne grunov od tako imenitnih „grajšinc.“ kar se dosihmal pri nekterih farožah bilo. Tote grajšince so bile ta nar veči nadloga za vбоge kmete; pa tudi ta nar veči sitnost za duhovne gospode. Tote grajšince so, hvala Bogu! na vénuš proč! in tako ne bo kmet iz duhovnim v povzetnih rečeh nikdar več kaj opraviti imel. Če pa duhovni grunte imajo, kmetu vender nikdar kaj škodovati nemore!! — Gospod Skrebe pa te reči — vse, ki se ne dajo skupje skuhati, silno nespremišljeno v en lonc mečeje: in tako kmete namest podučiti, lé silno motijo. — III. So moji farmani tako rekoč enoglasno vpili: „Šole se ne smejo nikdar od cerkve ločiti. V take šole se bo noben katoliški kristjan svoje otroke pošilati hotel.“

Ravno po totih mislah mojih, hvala Bogu! še modrih farmanov sim jaz — v slovenskim jeziku na visoki deržavni zbor na Dunaju prošno naredil: ino vsi so jo iz veseljam podpisali, kér se vedeli ino „vidili, kaj podpisajo.“ ino de je to gotovo „kristno.“ — V temu tudi jaz iz gospodam

Škrobotam potegnem ino vsem svetujem: „Kdor podpisajo, naj pogleda, kaj podpisajo.“ Zravno tega še pa rečem: „Kdor sočasno časopise bere, naj prav prevdri, alj je vse prav alj ne, kar bere.“ „Naj se iz modrih možami čez take reči beri posvetuje: naj prevračnjakov ino zmaljenih alj cele hudobnih zmotnjakov svetvanje vedno zmetuje.“

Na Sélah G. Kozopereha 1848.

Anton Lipovšek,
lastva prijatelj.

Kaj deča nemški jeziki vslovenskih kancelijah?

Slava nemškim jeziku v nemških deželah in v nemških kancelijah; vslovenskih pa praso slamo minti, in kmeta terpinca. Nemški jezik preganja nemškiga čitanja nevedniga kmeta od eniga kraja do drugiga, ker zrotej po dve ali tri ure se vénsi muči do učitelja ali duhovna, de bi mu preslovenil, in povedal, kaj se od njega imeti hoče. Dalej nemšina v slovenskih pisarnicah uradnikom zavupanje podkopava, jim verovanje mami, in lubezin zatira, — prepri, nevolnost, jeto, kletovca, zaničovanje uradnikov ino jih spiskov, ino več enakiga sločinstva rodi nemšina v slovenskih kancelijah. Vstani tedaj luba mati Slovenija, ki se mnogo let po dragah smertniga pota hodiš, vstani, nisi več zaničovan pankert, kakor dozdaj, in posedi svoje pravično vladarstvo v šolah in kancelijah, in vladaj veličastno-rodhino svoje z ceptram miru ino sprave. Po tvojem vladanju v šolah se bojo stari in otroci za šole bolj vneli, in po znanstvu branja in pisanja bodo vsako pismo ino razpravo v kancelii storjeno prebrati, in zapopadek povedati umeli. Ti nam boš mila sprava med kmetam ino gospodam, vterdila boš spet dozdaj jih zlabo verovanje in zavupanje, pomnožila jih mlacno lubezin, in ravno po ti poti se bo narodnost oživila in povzdignula. — V Jurklosterskim kontonu [Gairah] pod c. k. naduradnikom gosp. Ant. Globočnikom, verlim domorodcem, je mati Slovenija nemšino že iz pisarnice pregnala, ino se v sveti tihoti veličastniga vladarstva pooblastila. Vse pogodbe, dolžne, pohotne, žicnute, sporočilne, kupne, menilne ino mitne pisma, vsi ukazi, oklici, zapissniki [matici] in sklepi se kmetam po jih šolah v mat. jeziku vroko dajajo. — Slava Vam zato gospod nadurad-

nik — vsim iskrenim Slovincem pa, kateri za blagor domovine in za razširjanje narodnosti skerbijo, ino se za oniko in povsodno mat. jezika trudijo, naj jim v plato bo: Zivio! Zivio!!

Bratimir Istinaki.

Ministerstvo, odgovorljivost uradnikov.

Postavimo kakšnega fantiča, ki se je mladoleten, tako da svojga premoženja ne more sam ravnati; kaj se zdedi? dajo mu skerbnika, kateri mu za vse skerbi; kadar pa fantič dorase, mu prirase tudi um, in on gleda sam na vse, kar je njegovoga; ali ker ima preveliko kmetijo, ne premože vsega pregledati, in tedaj si pomočnika vzeme, in mu en del svojih opravil uroči, pri tem pa bo mu tudi rekel: Ti pomočnik, jaz ti uročim vse te opravila, ali mi moreš po moji, ni po svoji glavi delati. Tedaj mu da povelja, katerih se deržati ima. In ako se pomočnik letih poveljah ne derži, kaj bo z njim? Gospodar bo ga službe odstavil, in ako mu je škoda napravil, ga kazni ali kazniga.

Glejte, leti fantič je celi narod; vse ljudstvo po Avstrijskih deželah bilo je pred letasnjim letom ko nedoračeno, mladoletno; vlada pod Metternikom je imela naš narod za otroka, kateri se nije zadosta umen ali pameten za preudariti, kar bi za njega dobro bilo. Da! še dalje se je takrat delalo; uradniki ali pisarji so z ljudstvom tako postopali, ko bi oni gospodari bili, ko bi narod za voljo njih bil, desiravno vsak umen človek vidi, da nje le narod plačuje za to, ker skerbijo za red med ljudstvom, in ker je vlada zavoljo naroda, ni pa narod za voljo vlade na svetu. — Leta vlada pod Metternikom pa je hudo gospodarila, več ko 30 let je, kar smo poslednji hoj imeli, od leta 1815 bil je sploh lep mir, tako de so druge države duge poplačale; pri nas pa so se vender dače, ktere so samo zavoljo bojovnih stroškov povikšane bile, še le sloh povikšavale, namesto nje ponizavati; neizrečeno mnogo dnarjev seje Bog včasor rasteple po nemarosti. In privsem tem bilo je zabranjeno, po tisku, ali kako koli ovračiti bodi se čez to potažiti. — In tako seje narod po vekših mestah, v Beču, v Pragi, v Gradcu svadil, in terjal, de se Metternik od vlade naj odverže. In tako se je on potuhnjeno odtegnil. S tim je narod pokazal, kaj je že do-

rašen in zadosta umen za preudariti, kar mu je dobro. In tako je dorasen fant pomočnika isel, katerimu je povelje ali zapovedi daval, kar in kakor ima dela opravljati; tako ga v imo tudi narod in cesar. Leti skerbnik je v vlada s vsimi uradniki, narod s cesarjem dava postave, po katerih ima vlada postopati. — Ktere so opravila vladarstva? Vlada ima skerbeti 1. za sodnice, kaj se hudobniki kaznijo, in pravde rešijo ali odločijo; 2) ona ima gledati, kaj je po celim cesarstvu mir in red, in kaj se posebno pomaniki za deržavni zbor po redi izbirajo; 3) ona mora gledati na vse, kar se podučevanja naroda v učivnicah, kar se vere in cirkenstva tiče; 4) ona ima skerbeti za kupčijo, in vse, kar se kupčije, rokodelstva, kmetijstva i. t. d. dotiče; 5) ona ima gledati na to kaj se železne in druge ceste na suhem in na vodi peljajo, in kaj se deržavni ali cesarski hrami postavljajo in obderžajo i. t. d.; 6) ona mora skerbeti, kaj deržava ali cesarstvo ima vojsko za branbo proti sovražnikom zvonajnim ali ptajim; (D. sledi.)

Dunaj.

Zalostna se iz Dunaja sliši: Imel bi bil 1 bataljon grenadirjev nemškega Regimentu Richter 6. dan tega mesca Hrovatam na pomoč iti nad Madzare. Ker se je pa ta bataljon branil, ga je pustil minister grof Latur z drugim vojskama na železnico spremiti; na mostu pa, kter črez Donavo pelja, je bilo veliko ljudstva, ktero je branilo vojskama črez most iti. Začne se boj med ljudstvom in vojskama; vojski namorejo ljudstva zmagati, in so nazaj podajo. Zdaj ustane po celim mestu hrup, narodna straža vkup perleti; pa tud med njo boj pastane, ker je en del vojskama, drugi pa ljudstvu pomagali. V med tem leti velika trama ljudi nad ministra Latur, in kader ga uvide, ga ubije in mertviga obesi. Vojski morajo mesto zapustiti, in zdaj zvonej mesta pod generalam Auersperg stojijo. Cesar so se iz Soubruna dve pošte od Dunaja podali v Sieghartsdorf, 2000 vojskove je Nje spremito. Deržavni zbor se posvetuje, in je ljudstvo potolažil; pa če je ravno zdaj mir na Dunaju, kakor časopisi govoroče, je vender le veliko veliko Dunajčanov mesto zapustilo. Eni pravijo, da je ban Jelčić blizo Dunaja.